

ప్రాచీనకాలంలో మతం - సమాజం

భారతదేశంలో అనేక మతాలున్నాయి. భారతదేశంలోని ప్రజలు వివిధ రకాలుగా ప్రార్థనలు చేస్తారు. కొందరు తమ ఇష్టదైవానికి పూలు, పండ్రు సమర్పిస్తూ పూజలు చేసి ప్రార్థనలు చేస్తారు. కొందరు యజ్ఞాలు చేస్తారు. కొందరు నిశ్శబ్దంగా దైవాన్ని స్మరిస్తారు. మరికొందరు జంతువులను బలి ఇచ్చి తమభక్తిని ప్రదర్శిస్తారు. ఇంకా కొంతమంది అసలు ప్రార్థనలే చెయ్యరు! ఇప్పుడు ప్రాచీన భారతీయ సమాజానికి చెందిన వివిధ వర్గాల మతవిశ్వాసాలను గురించి తెలుసుకొందాం.

వేట - ఆహార సేకరణ ఆధారిత సమాజం

పూర్వకాలంలో వేటమీద ఆధారపడిన వాళ్ళ గురించి, ఆహారాన్ని సేకరించే వారి ఇళ్ళను గురించి మీరు చదివారు కదా! వాళ్ళ మత విశ్వాసాలను తెలుసుకోవడానికి వాళ్ళ వర్ణచిత్రాలు, మృతులను పూడ్చిపెట్టిన సమాధులు ఉపకరిస్తాయి. ఆహారం కోసం వేటమీదా, సేకరణమీదా ఆధారపడే నేటి చెంచు జాతి వాళ్ళ మతవిశ్వాసాలను అధ్యయనం చేయడం ద్వారా పూర్వకాలంలో వేట-సేకరణ ఆధారిత సమాజం వాళ్ళ మతవిశ్వాసాలను ఊహించవచ్చు.

- ♦ వీళ్ళు ఎవరిని, ఎందుకు ప్రార్థించేవారో తెలుసా?

ఈ సమాజంవాళ్ళు అడవులలో నివసించేవారు. అడవులను, అందులోని జంతువులను పవిత్రంగా భావించి వాటిని పూజించేవారు. అవసరమైతే తప్ప జంతువులను వేటాడేవారు కాదు. గుహలలో వాళ్ళు చిత్రించిన అనేక రకాల జంతువుల బొమ్మల ఆధారంగా జంతువులను పూజించేవారని తెలుస్తూంది. వాళ్ళు జంతువుల వేషాలు ధరించి, ముఖాలకు ముసుగులు వేసుకొని సామూహిక నృత్యాలు చేస్తూ ఆరాధించే వారని కొందరు చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. వీళ్ళు తమకు మంచి వేట లభించాలని ప్రార్థించేవారు.

17.1 ముసుగులు ధరించి నృత్యం చేస్తున్న దృశ్యం. ఈ నృత్యం భయాన్ని కల్పించేదిగా లేదా? నృత్యకారుని తలపాగా, చేతిదండం, అలంకరణలను గమనించండి.

17.2 భింబెటాకు చెందిన అడవి పంది చిత్రపటం

వీళ్ళ సమాజానికి సంబంధించిన మరికొన్ని ఆసక్తికర మతవిశ్వాసాలను గురించి పురాతత్వ ఆధారాలు వివరిస్తాయి. వేట-సేకరణపై ఆధారపడిన సమాజంవాళ్ళు మృతులతోపాటు కొన్ని వస్తువులను పూడ్చి పెట్టేవారు. మరణం తర్వాత జీవితం ఉందనే నమ్మకం వాళ్ళలో ఉండేది. పూడ్చిపెట్టిన వస్తువులు మృతులకు ఉపకరిస్తాయనే భావన వాళ్ళలో ఉండేది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం, చిత్తూరు జిల్లాలోని శ్రీకాళహస్తి ప్రాంతంలో నివసించిన వేట-సేకరణ ఆధారిత సమాజం వాళ్ళ జీవనశైలిని, మత విశ్వాసాలను గురించి క్రీ.శ. 12వ శతాబ్దంనాటి తమిళ 'పెరియపురాణం' వివరిస్తుంది. ఈ పురాణంలో తెలుగువారికి సుపరిచితుడైన 'భక్త కన్నప్ప' కథ ఉంది. ఈ భక్త కన్నప్ప ఎవరో తెలుసా? ఈయన వేట-సేకరణ ఆధారిత సమాజానికి చెందినవాడు. ఒక ముసలి స్త్రీ పూజారిణిగా వ్యవహరిస్తూ మాంసం, తేనె, పూలు, పండ్రు మొదలైనవాటిని అటవీ దేవతలకు సమర్పించేదని 'పెరియ పురాణం' ద్వారా తెలుస్తోంది.

నల్లమల అరణ్య ప్రాంతంలో నివసించే నేటి చెంచు జాతివారు మైసమ్మ (లేక) గంగమ్మ అనే తమ ఇష్ట దేవతను నృత్యం ద్వారా ఆరాధిస్తూ ఆమెకు ప్రీతికరమైన వస్తువులను భక్తితో సమర్పిస్తారు. వీళ్ళు శ్రీశైలం మల్లికార్జునస్వామిని, అహోబిలం శ్రీ నరసింహ స్వామిని కూడా కొలుస్తారు. ఈ ఇద్దరు దేవుళ్లు తమ జాతి ఆడబిడ్డలను పరిణయం చేసుకొన్నారు కాబట్టి వాళ్ళను తమ అల్లుళ్ళుగా చెంచుజాతి వాళ్ళు భావిస్తారు.

17.3 చెంచుజాతి వాళ్ళునృత్యం చేసే చిత్రం

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచితపంపిణీ

- తొలి రైతులు, పశువుల కాపరుల కాలం నుండి మతంలో ఎలాంటి మార్పులు సంభవించి ఉంటాయని మీరు భావిస్తున్నారు?

తొలి వ్యవసాయదారులు - పశుపోషకులు

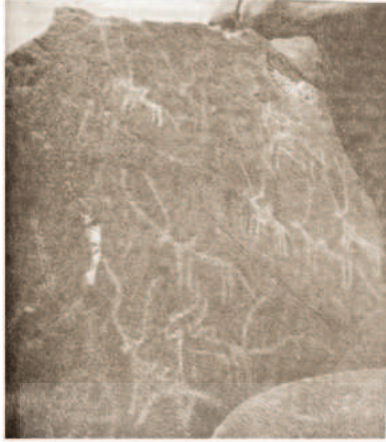
పురాతత్వ పరిశోధనల ఆధారంగా వీళ్ళు 'అమ్మతల్లి' లేదా 'నేలతల్లి'ని ఆరాధించేవారని తెలుస్తుంది. పశువులు, పంటలు సమృద్ధిగా విలసిల్లాలంటే అమ్మతల్లి

17.4 మెహర్నగర్లోని కాల్చిన బంకమట్టితో చేసిన అమ్మతల్లి ప్రతిమ (5000 సం||ల క్రితం)

అనుగ్రహం ఆవశ్యకమని వీళ్ళు భావిస్తారు. అమ్మతల్లిని చిన్న చిన్న రాతి ప్రతిమలు లేదా చెట్ల రూపాలలో పూజిస్తారు.

దక్కన్ ప్రాంతంలో కనుక్కొన్న 'బూడిద దిబ్బల' వల్ల పూర్వకాలంలోని పశుపోషకులు మంటలను వెలిగించి కొన్ని ఆచారాలను నిర్వహించేవారని అవగతమవుతుంది. ఇటువంటి ఆచారాలే నేటి హొళి, దీపావళి, సంక్రాంతి పండగ రోజుల్లో మనం చూస్తున్నాం కదా!

17.5 రాళ్లమీద చెక్కిన జంతువుల బొమ్మలు, (మస్కి - 4000 సం॥ల క్రితం నాటి చిత్రపటం)

భారతదేశంలో ప్రస్తుతం నివసిస్తున్న పశుపోషకులను వివిధ పేర్లతో పిలుస్తారు. మహారాష్ట్రలో ధంగర్, కర్నాటకలో 'కురుబ', ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో కురుమ, గొల్ల, యాదవ కులాల వాళ్ళు పశుపోషక సమాజానికి చెందినవారు. మహారాష్ట్రలోని యీ సమాజం వాళ్ళు 'విరోబా'ను కొలుస్తారు. అలాగే కర్నాటక, ఆంధ్రప్రదేశ్‌లలోనివారు 'రేణుకామాత', 'ఎల్లమ్మ', 'మైసమ్మ', 'పోచెమ్మ' మొదలైన పేర్లతో ఉన్న స్త్రీ దేవతలను పూజిస్తారు. తొలి వ్యవసాయదారులు, పశుపోషకులు ఇంచుమించు ఒకే ఆరాధనా పద్ధతులను అవలంబించారు. వీళ్ళు గ్రామంలోని ఒక ప్రదేశంలో చిన్న ఆలయాన్ని నిర్మించి అందులో దేవతను ప్రతిష్ఠించి పూజలు చేస్తారు. ప్రత్యేక పండగ రోజుల్లో దున్నపోతు, పొట్టేలు, కోడి వుంజు మొదలైన వాటిని బలి ఇచ్చి వాటి మాంసాన్ని, వండిన ఆహారాన్ని 'ప్రసాదం'గా ఆరగిస్తారు. మంచి పంటలు పండాలని, రోగాల బారినండి తాము రక్షణ పొందాలని, తమ సంతానానికి సౌఖ్యం కలగాలని తమ ఇష్ట దేవతలను ప్రార్థిస్తారు.

పూర్వకాలం నుండి కొంతమంది రావి, వేప, జమ్మి, మర్రి చెట్లను పూజిస్తున్నారు. పురావస్తు తవ్వకాలలో రావి ఆకులను ముద్రించిన కుండపాత్రలు బయల్పడడంవల్ల ఆనాటి ప్రజలు వృక్షాలకు అత్యంత ప్రాధాన్యమిచ్చే వాళ్ళని తెలుస్తోంది.

17.6.

5000 సంవత్సరాల నాటి ఆఫ్ఘనిస్తాన్‌లోని ముండిగాక్‌లో బయల్పడిన కుండపాత్రలు, వాటిపైన ఉన్న రావి ఆకులు చిత్రపటం

మరికొంతమంది వ్యవసాయ సమాజంవాళ్ళు ఏనుగులు, పులులు, పాములు, కోతులు మొదలైన వాటిని పూజిస్తారు. ఇటువంటి పూజాపద్ధతులు ప్రాచీన కాలంలోనే ఆరంభమయ్యాయి.

సింధులోయ నాగరికతనాటి మతం

భారత ఉపఖండంలోని వాయవ్య ప్రాంతంలోని (పశ్చిమోత్తర) సింధునదీ పరివాహక ప్రాంతాలలో సుమారు నాలుగు వేల ఆరువందల సంవత్సరాల క్రితం అనేక నగరాలు విలసిల్లాయి. ఇవి తొమ్మిది వందల ఏండ్లు వర్ధిల్లి ఆ తర్వాత పతనం చెందాయి. దీన్ని హరప్పా సంస్కృతి అనికూడా అంటారు. (హరప్పా - పురావస్తు తవ్వకాలలో మొదట బయల్పడిన ప్రాంతం). ఆ నగరాలలో రకరకాలైన పనివాళ్ళు (కుమ్మరివాళ్ళు, వడ్రంగివాళ్ళు, రాతిని మలిచేవాళ్ళు (శిల్పులు), స్వర్ణకళాకారులు, చేనేత పనివాళ్ళు మొదలయినవాళ్ళు), వర్తకులు, పరిపాలకులు, అధికారగణం మొదలైనవాళ్ళు నివసించేవాళ్ళు. ఇక్కడి శిథిలాలలో స్నానవాటికలు, ధాన్యాగారాలు, గిడ్డంగులు, ప్రజాభవనాలు, రోడ్లు, కాలువలు, సాధారణ ప్రజల ఇండ్లు బయల్పడ్డాయి. అయితే ఇక్కడ పెద్ద దేవాలయం ఒక్కటి కూడా బయల్పడలేదు. అమ్మతల్లి విగ్రహాలు చాలా కనిపించాయి. వీళ్ళు చాలా రకాల చెట్లను, ముఖ్యంగా రావిచెట్టును పవిత్రంగా భావించేవాళ్ళు. కొన్ని జంతువులను కూడా ఆరాధించేవాళ్ళు. పురుష దేవత చిత్రం లభ్యమైంది.

◆ ఈ కింది పటాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి ఇది మీకు తెలిసిన ఏదైనా దేవతను ప్రతిబింబిస్తూ ఉందేమో వివరించండి.

17.7 హరప్పాకాలనాటి పురుష దేవత చిత్రపటం

17.8 హరప్పాకాలనాటి అమృతల్లి చిత్రపటం

ఈ దేవుడు, ఆ తర్వాతి కాలంలో పూజలందుకొన్న శివుణ్ణి పోలిఉన్నాడని కొందరి అభిప్రాయం. మరికొన్ని ఇతర చిత్రాల ద్వారా సింధుప్రజలు పర్వదినాలలో పతాకాలు కట్టి ఊరేగింపులు జరుపుతూ తమ ఇష్టదైవాల పట్ల భక్తిభావాలను ప్రదర్శించేవాళ్ళని తెలుస్తూంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారిచే ఉచితపంపిణీ

వేదకాలంలో మతం

వేదాలు, భారత ఉపఖండంలోని మొట్టమొదటి సాహిత్యం. వేదాలు నాలుగు అవి : (1) ఋగ్వేదం (2) సామవేదం (3) యజుర్వేదం (4) అధర్వణవేదం. వీటిలో ఋగ్వేదం అతిప్రాచీనమైనది. దీన్ని 3500 సంవత్సరాల క్రితం సంకలనం చేసి ఉంటారని ఊహ. వేదాలలో దేవతలను కీర్తించే మంత్రాలు, సంక్షేమంకోసం చేసే ప్రార్థనలు ఉన్నాయి. వీటిని ఋషులు సంకలనం చేశారు.

ఈ మంత్రాలు వివిధ దేవీదేవతలను కీర్తిస్తాయి. వీరిలో ముగ్గురు దేవుళ్లు చాలా ముఖ్యమైనవాళ్ళు. వాళ్ళు (1) అగ్ని (2) ఇంద్రుడు (యుద్ధదేవత) (3) సోమలత (ఒక ప్రత్యేక పానీయం చేయడానికి వాడే తీగ మొక్క). ప్రతిపదాన్ని, వాక్యాన్ని సరైన స్వరంతో ఎలా జాగ్రత్తగా ఉచ్చరించాలో, వల్ల వేయించాలో గురువులు విద్యార్థులకు బోధించేవాళ్ళు. చాలా శ్లోకాలను పురుషులు సంకలనం చేశారు, బోధించారు. కొన్నింటిని మాత్రమే స్త్రీలు సంకలనం చేశారు. యజ్ఞాలు, క్రతువులు చేసేటప్పుడు ఈ మంత్రాలను పఠించేవారు. అగ్నికి ఆహుతులు యిచ్చేవారు. ఇప్పుడు ఒక మంత్రానికున్న అర్థాన్ని చదివి వాళ్ళు దేనికోసం ప్రార్థించేవారో తెలుసుకుందాం.

ఇంద్రునికోసం ప్రార్థన

ఓ ఇంద్రా! రా! మా యీ ఆహుతులు (సమర్పణలు) స్వీకరించు. వేటగాడు వేట కోసం అన్వేషించినట్లే మేము కూడా సంపదకోసం అన్వేషిస్తున్నాం.

ఓ ఇంద్రా! మాకు యుద్ధంలో విజయం కలగడానికి సహాయపడు. ఓ ఇంద్రా! మాకు అంతులేని సంపదను ప్రసాదించు. మా కోరికలను తీర్చు. మాకు శతాధిక గోవులను అనుగ్రహించు.

విశ్వామిత్రుడు - నదులు

విశ్వామిత్రుడు

ఓ నదులారా! పర్వతాలనుంచి జలజలా కిందికి దిగి రండి. వేగంగా దూసుకొనివెళ్లే అశ్వాలలాగా, తమ లేగదూడలను సున్నితంగా సృజించి మెరుస్తున్న గోవులలాగా కిందికి రండి. మీరు ఇంద్రుని శక్తి వల్ల రథాలలాగ సముద్రంవైపు దూసుకొని వెళుతున్నారు. మీలో నిండుగా నీరు ఉంది. మీరు సముద్రంతో సంగమం చెందడానికి ఉప్పిళ్లారుతున్నారు.

నదులు :

నిండుగా నీటితో నిండిన మేము దేవతల మార్గాలలో పయనిస్తాం. ఒకసారి మేము ప్రవహించడం ప్రారంభిస్తే ఇక ఆగం. ఓ మునీశ్వరా! నీవెందుకు మమ్మల్ని ప్రార్థిస్తున్నావు?

విశ్వామిత్రుడు

ఓ సోదరీమణులారా! దయ ఉంచి నా మాట వినండి. ఈ గాయకుడు చాలాదూరంనుంచి రథాలు, బండ్లతో వచ్చాడు. మీలోని జలాన్ని మా పాదాలకంటే ఎత్తుగా ప్రవహించ నీయకండి, సురక్షితంగా మమ్మల్ని దాట నివ్వండి.

నదులు

మేము నీ ప్రార్థనలు వింటాం. నిన్ను సురక్షితంగా సాగిపోనిస్తాం.

- ◆ ఈ శ్లోకాలు ఎవరిని ఉద్దేశించినవి?
- ◆ దేవతలకు ఋషులు ఏమి సమర్పించేవారని మీరు భావిస్తున్నారు?
- ◆ వాళ్ళు దేనికోసం ప్రార్థన చేస్తున్నారు?
- ◆ వాళ్ళు వేట సమాజానికి లేదా పశుపోషక సమాజానికి లేదా గ్రామాలకు, పట్టణాలకు చెందిన ప్రజలని మీరు భావిస్తున్నారా?

ఋగ్వేదంలో పశువులకోసం, సంతానంకోసం (మగ సంతానం), అశ్వాలకోసం, చాలా

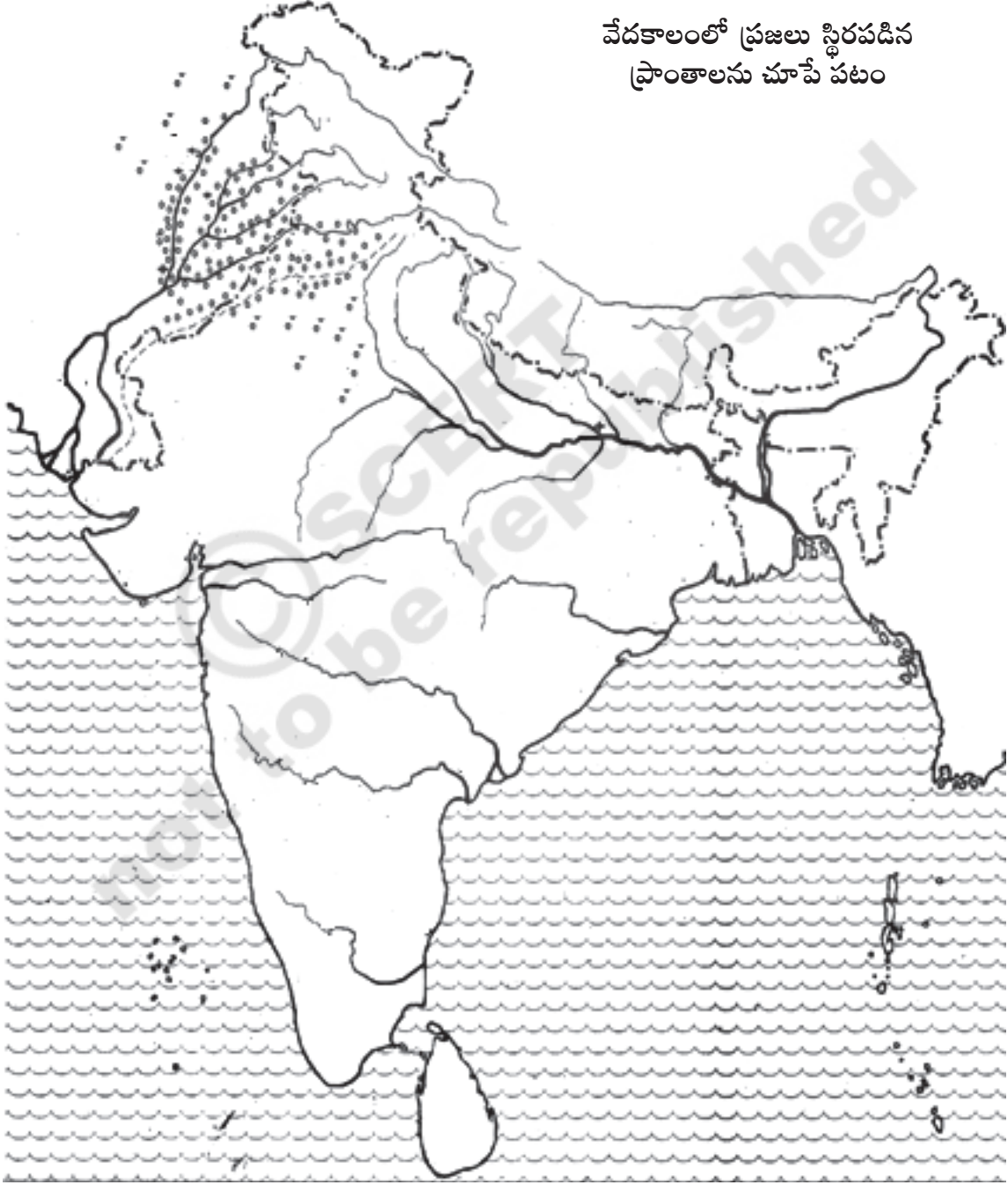
ప్రార్థనలున్నాయి. వేదాలను అధ్యయనం చేసిన చరిత్రకారుల అభిప్రాయంలో వేదకాలం నాటి ప్రజలు ఆవులను, అశ్వాలు మొదలైనవాటిని పెంచేవారని తెలుస్తోంది. భారతదేశ వాయవ్య భాగంలోని హిందూకుష్ పర్వతశ్రేణులకు, యమునా నదికి మధ్య భాగంలో వీళ్ళు నివసించేవారు.

వేదకాలపు ప్రజలు చిన్న చిన్న జన సముదాయాలుగా లేదా తెగలుగా నివసించేవారు. వీరికొక నాయకుడు ఉండేవాడు. వాళ్ళ తెగలలో పురోహితులుగా బ్రాహ్మణులుండేవారు. వాళ్ళు యజ్ఞాలను చేయించేవారు. మంత్రాలను చదివేవారు. తెగ ప్రజలు, తెగ నాయకుడు వీరికి దక్షిణిచ్చేవాళ్ళు. ఈ తెగల మధ్య తరచుగా గోవులకోసం, నీటికోసం, పచ్చిక బయళ్ళకోసం పోరాటాలు జరిగేవి. గుర్రాలను రథాలకు కట్టి యుద్ధాలలో ఉపయోగించేవారు.

కొన్ని వందల సంవత్సరాల తర్వాత ఈ తెగలు గంగా-యమునా వంటి నదుల ఒడ్డునున్న గ్రామాలలో స్థిరపడి వరి, గోధుమ వంటి పంటలు పండించారు. ఈ కాలంలో జనపదాలు ఏర్పడి తెగనాయకులు రాజులుగా రూపాంతరం చెందారు. ఈ కాలంలో యజుర్వేదం, అధర్వణవేదంలోని శ్లోకాలు సంకలనం అయ్యాయి. సుదీర్ఘమైన, అధిక ధన వ్యయంతో కూడిన క్రతువులు, అగ్నిబలులు, జంతుబలుల గురించి యివి వివరించాయి. ఈ మంత్రాలలో రాజులు తమ తెగవారిమీద ఆధిపత్యం, మంచి పంటలు, యుద్ధాలలో విజయం కోసం ప్రార్థించేవారు.

ఇదే కాలంలో సమాజంలో వర్ణవ్యవస్థ ఏర్పడింది. సమాజం కులాలుగా విభజన చెంది స్త్రీస్వాతంత్ర్యం అంతరించింది. కీలకమైన పనులలో స్త్రీలను దూరంగా వుంచేవారు. బ్రాహ్మణులు, క్షత్రియులు, వైశ్యులు, శూద్రులు అనే నాలుగు కులాలుగా సమాజం విభజన చెందింది. బ్రాహ్మణులు సమాజంలో అగ్రస్థానం కలిగి యాగాలు నిర్వహిస్తూ వేదాధ్యయనం చేస్తుండేవారు. క్షత్రియులు రాజ్యపాలన భారం నిర్వహించేవారు. వైశ్యులు పశువులను పోషిస్తూ భూములను దున్ని వ్యవసాయం చేసేవారు. వీళ్ళు బ్రాహ్మణులకు,

వేదకాలంలో ప్రజలు స్థిరపడిన
ప్రాంతాలను చూపే పటం

వేద ప్రజలు నివసించిన స్థావరాలను చూపే భారతదేశ పటం

క్షత్రియులకు కానుకలు చెల్లించేవారు. చివరిగా శూద్రులు సమాజంలో దిగువ స్థానంలో ఉండి ఇతర కులాలవాళ్ళని సేవించేవారు. అయితే ఇటువంటి ఆలోచనలను అన్నివర్గాల ప్రజలూ ఆమోదించక తమ అసంతృప్తిని ప్రకటిస్తూ విభేదించేవారు.

చనిపోయిన పూర్వీకుల ఆరాధన - దక్కనులోని రాక్షసగుళ్ళు

17.9 రాక్షసగుళ్ళు చిత్రపటం

పై పటంలో కనిపిస్తున్న పెద్ద పెద్ద బండరాళ్లను 'రాక్షసగుళ్ళు' అంటారు. వీటిని ప్రజలు ఒక క్రమపద్ధతిలో పేర్చి సమాధులను నిర్మించేవారు. ఈ రాక్షసగుళ్లను నిర్మించే పద్ధతి సుమారు మూడు వేల సంవత్సరాల క్రితం ప్రారంభమైంది. ఈ పద్ధతి దక్కన్ ప్రాంతంలోను, కాశ్మీర్ లోను, ఈశాన్య భారతంలోనూ ఉండేది.

ఈ రాక్షసగుళ్లలో కొన్నింటిని నేలపై భాగంలోను, మరికొన్నింటిని భూమిలోను చూడవచ్చు. వృత్తాకారంలో వున్న కొన్ని బండరాళ్లు లేదా నిటారుగా నిలబడి ఉన్న ఒకే పెద్ద బండరాయిని కూడా పురాతత్వ శాస్త్రవేత్తలు కనుక్కొన్నారు. వీటి కింది భాగంలో సమాధి ఉందనడానికి ఈ రాయి సూచన. ఈ రాక్షసగుళ్లలో కొన్నింటిలో ఒకటి కంటే ఎక్కువ అస్థిపంజరాలు

బయల్పడ్డాయి. దీనిని బట్టి ఒక కుటుంబంవారిని ఒకేచోట పూడ్చి పెట్టేవారని తెలుస్తోంది.

ఈ సమాధులన్నింటిలోను ఒకే రకమైన లక్షణాలు గోచరిస్తాయి. సాధారణంగా మృతులతోబాటు నలుపు, ఎరుపు రంగులు కలిగిన కుండలను పూడ్చి పెట్టేవారు. వీటితోపాటు పనిముట్లు, ఇనుముతో తయారుచేసిన ఆయుధ పరికరాలు, గుర్రాల అస్థి పంజరాలు, గుర్రాలకు సంబంధించిన పరికరాలు, రాళ్లతో, బంగారంతో తయారుచేసిన ఆభరణాలు కూడా ఇందులో లభించాయి.

ఉపఖండ ప్రాంతంలో ప్రజలు ఎక్కువగా ఇనుప పరికరాలు వాడేవారని తెలుస్తోంది. ఇంతే కాకుండా వరిని పండించే వారని, చెరువు సాగు నిర్వహించే వారని కనుక్కొన్నారు. చనిపోయిన పూర్వీకులను పూజించడం అత్యంత ప్రాధాన్యమైనదిగా భావిస్తూ వీళ్ళు రాక్షసగుళ్లను నిర్మించారు.

◆ చనిపోయిన పూర్వీకులను మీ కుటుంబ సభ్యులు పూజిస్తారా లేదా శ్రద్ధాభక్తులను కనబరుస్తారా? మీ పూర్వీకులను (ఆడ, మగ) ఎలా పూజిస్తారో మీ తరగతి వాళ్ళతో చెప్పండి.

జనపదాలు - నగరాల కాలం నాటి కొత్త ప్రశ్నలు

మీరు గంగానదీ ప్రాంతంలోని జనపదాలు, మహాజనపదాలు, నగరాల గురించి చదివారు కదా! ఈ ప్రదేశాలలో అనేక రకాలైన ప్రజలు నివసించేవారు. వాళ్ళలో వేటగాళ్లు, పశుపోషకులు, పనివాళ్ళు, పేద ప్రజలు స్థిరనివాసాలు ఏర్పరచుకొని తమ అభిప్రాయాలను ఒకరికొకరు తెలుపుకోవడం వల్ల ఒకరి మతవిశ్వాసాలు మరొకరికి తెలిసి వాటిని ఆచరించారు. ఈవిధంగా ఒక మిశ్రమ సంస్కృతికి నాంది ఏర్పడి ప్రజలు వేదకర్మలు చెయ్యడం,

అగ్నికార్యం చేయడం, సూర్యుడు, నదులు, అమృతల్లి, కోతి, ఏనుగు, సర్పాలు, చెట్లు వంటివాటిని పూజించడం ప్రారంభించారు.

చనిపోయిన తమ పూర్వీకులను కూడా వీళ్ళు పూజించనారంభించారు. మనుషులు చనిపోయిన తర్వాత కూడా ఆత్మలు బతికి ఉంటాయని వాళ్ళ నమ్మకం. అయితే ప్రజలు కేవలం మతకర్మలను ఆచరించడంతోనే సంతృప్తి చెందక కొత్త ప్రశ్నలను లేవనెత్తారు. ప్రశ్నలకు సమాధానాలు అన్వేషించడానికి బయలుదేరారు. ఈ అన్వేషణలో పాల్గొన్నవాళ్ళ గురించి తెలుసుకొంటారా?

మరణం తర్వాత ఏం జరుగుతుంది?

బాగా ప్రాచుర్యం పొందిన ఒక బాలుని కథ ఉంది. ఆ బాలుడు ఎవరో తెలుసా? నచికేతుడు. ఇతని కథను మీరు బహుశా వినేఉంటారు.

ఒకసారి నచికేతుని మనసులో ఒక ప్రశ్న ఉదయించింది. మరణం తర్వాత ఏం జరుగుతుంది? మరణ దేవత యముడు కాబట్టి యముడే ఈ ప్రశ్నకు చక్కగా సమాధానం చెప్పగలడని తలచి వెంటనే యముని దగ్గరకు వెళ్ళాడు. తన జ్ఞానసాధనలో నచికేతునికి యముడంటే కూడా భయం కలగలేదు. నేరుగా యముని దగ్గరకు వెళ్ళి మరణం తర్వాత ఏమి సంభవిస్తుంది అని ప్రశ్నించాడు.

యముడు ఈ క్లిష్టమైన ప్రశ్నకు సమాధానాన్ని దాటవేయడానికి ప్రయత్నించాడు. ఈ ప్రశ్నను ఉపసంహరించుకుంటే బంగారు, వెండి, గోవులను వరాలుగా ఇస్తానని నచికేతునితో యముడు అన్నాడు. అయితే యముడు సమాధానం చెప్పేంతవరకు నచికేతుడు తన పట్టును విడవలేదు. ఈ కథ 'కరోపనిషత్తు' లో ఉంది.

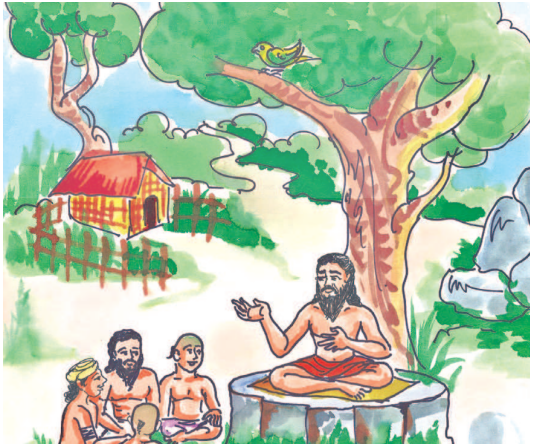
♦ మరణం తర్వాత ఏం జరుగుతుందని అనుకొంటున్నారు? తరగతిలో దీన్ని గురించి చర్చించండి.

నాశనం లేనిది ఏది?

పూర్వకాలంలో చాలామంది ప్రజలు అడవులలోని ఆశ్రమాలలో నివసించేవారు. వీళ్ళు ధ్యానం చేస్తూ ప్రశ్నలకు సమాధానాలను అన్వేషించేవారు. సందర్భాలతో వాద-సంవాదాలు జరిపేవారు, చర్చించేవారు. భావాలను పంచుకునేవారు. ఈ ఆశ్రమాల్లో నివసించేవాళ్ళని ఋషులు లేదా మునులు అంటారు. చాలామంది రాజులు కూడా యిటువంటి ఆలోచనలే కలిగి వుండేవారు. ఋషులు, రాజుల ఆలోచనలు, అభిప్రాయాలను 'ఉపనిషత్తులు' అనే గ్రంథాల ద్వారా చదవవచ్చు. యాజ్ఞవల్క్యుడు, ఉద్దాలక ఆరుణి చాలా ప్రసిద్ధి చెందిన ఋషులు.

ఈ ఋషులు వినాశనంలేని, చావులేని, దుఃఖంలేని విషయాలను గురించి అన్వేషించారు. వినాశనం లేని దానికి 'ఆత్మ' లేక 'బ్రాహ్మణ' అని పేరు పెట్టారు. 'ఆత్మ'ను లేదా 'బ్రాహ్మణ' తెలుసుకొంటే అమరత్వాన్ని పొందగలమని వారు తలచారు. 'ఆత్మ'ను అర్థం చేసుకోడానికి తపస్సు చేయాలని వాళ్ళు బోధించారు.

♦ ఆత్మ, తపస్సు అనే వాటిని గురించి మీకు తెలిసిన దాన్ని మీ తరగతివాళ్ళకి తెలియజేయండి.

17.10 ఆశ్రమంలో శిష్యులకు గురువు బోధిస్తున్న దృశ్యం

పరివ్రాజకులు

సత్యాన్వేషకులకు స్థిరనివాసం ఉండదు. వీళ్ళు అన్వేషణలో ఇంటిని వదిలి ఒక గ్రామం నుంచి మరొక గ్రామానికి, ఒక అరణ్యం నుంచి మరొక అరణ్యానికి తిరుగుతూ ఉంటారు. అందుకే వీరిని 'పరివ్రాజకులు' అన్నారు. వీరిని 'భిక్షువులు' (తిరిగేవాళ్ళు) అని కూడా అంటారు. ఇటువంటి పరివ్రాజకులలో వర్ణమాన మహావీరుడు, గౌతమబుద్ధుడు, మక్కలిగోశాల, అజిత కేశకంబలి చాలా గొప్పవారు.

పుట్టుక - చావు అనే చక్రబంధంనుంచి విమోచనం ఎలా? - వర్ణమాన మహావీరుడు

వర్ణమాన మహావీరుడు ఒక గణసంఘంలో జన్మించాడు. 30 సంవత్సరాల వయస్సులో యింటిని వదిలి పరివ్రాజకుడు అయ్యాడు. 'పుట్టుక - చావు అనే చక్రబంధం నుంచి విమోచనం ఎలా?' అనే ప్రశ్నకు సమాధానంకోసం అన్వేషించాడు. చాలా సంవత్సరాల ధ్యానం - తపస్సు ఫలితంగా మహావీరునికి సమాధానం లభించింది.

ఇతరులకు దుఃఖాన్ని కలుగజేస్తే మన పాపాలు పెరుగుతాయని మహావీరుడు బోధించాడు. చిన్న ప్రాణికి కూడా హింస తలపెట్టకూడదని చెప్పాడు.

17.11 సారనాథ్ లోని గౌతమ బుద్ధుని చిత్రం

పాపాలనుంచి విముక్తి పొందడానికి సాధారణ జీవితం గడుపుతూ శరీరాన్ని కఠోరశ్రమకు గురిచేయాలని ఉద్బోధించాడు. ఈవిధంగా చేస్తే పాపవిముక్తులు కాగలరని ఆయన చెప్పాడు.

మహావీరుడు తన బోధనలను వ్యాప్తిచేస్తూ విస్తృతంగా పర్యటించాడు. చాలామంది అతని బోధనలకు ప్రేరితులయారు. ఈ విధంగా జైనమతం ప్రాచుర్యంలోకి వచ్చింది.

ప్రపంచమంతా ఎందుకు దుఃఖమయంగా ఉంది? దుఃఖాన్ని జయించడం ఎలా? - గౌతమబుద్ధుడు

మహావీరునిలాగ గౌతమ బుద్ధుడు కూడా ఒక గణసంఘంలో జన్మించాడు. ఆయన ప్రజలలో దుఃఖాన్ని గమనించాడు. 'దుఃఖాన్ని పోగొట్టుకోడం ఎలా?' అని ఆలోచించసాగాడు.

ఒకరోజున ఇంటిని, భార్యను, కొడుకును వదిలి తన ప్రశ్నకు సమాధానాన్ని వెతుక్కొంటూ పరివ్రాజకుడుగా మారి బయలుదేరాడు. అనేక సంవత్సరాల ధ్యానం - తపస్సుల ఫలితంగా అతనికి సమాధానం లభించింది.

బుద్ధుని అభిప్రాయమేమిటంటే దుఃఖానికి కారణం కోరికలు. కోరికలను అదుపులో ఉంచితే దుఃఖం నుంచి విముక్తి లభిస్తుంది అని చెప్పాడు. కోరికలను అదుపులో ఉంచడానికి నియమితమైన సమతుల్య జీవితాన్ని గడపాలని, ఎవరినీ బాధించ కూడదని బోధించాడు. అమితమైన ప్రాయశ్చిత్తాలకు, సంతోషాలకు బదులుగా బుద్ధుడు చూపిన మార్గమే మధ్యేమార్గం. బౌద్ధమతం దీనినే గొప్ప మధ్యేమార్గంగా పిలిచింది. ఈ బుద్ధుని బోధనలే బౌద్ధమతంగా వ్యాప్తిపొందాయి.

బుద్ధుని, అతని అనుయాయుల బోధనలను 'త్రిపీటకాలు' అనే పేరుతో సంకలనం చేశారు. అవి సుత్త, అభిధమ్మ, వినయ అనే మూడు పీటకాలు.

ఈ కింది ఖాళీలను పూరించండి

1. ఆశ్రమాలలో నివసించేవారు.
కాని
ఒక ప్రదేశం నుంచి మరొక ప్రదేశానికి
సంచరించేవారు.
2. యజ్ఞవల్క్యుడు లాంటి ఋషుల అభిప్రాయాలు
..... లో
పొందుపరిచారు.
3. మహావీరుడు ప్రచారంచేసిన మతాన్ని
..... అంటారు.
4. బుద్ధుడు ప్రచారం చేసిన మతాన్ని
..... అంటారు.

- ◆ నచికేతునికి ఉదయించిన ప్రశ్న ఏది?
- ◆ ఋషులు దేన్ని కోరుకునేవారు?
- ◆ ఇతర ప్రాణులను బాధపెట్టగూడదని
మహావీరుడు ఎందుకు ప్రబోధించాడు?
- ◆ దుఃఖాన్ని పోగొట్టుకోడానికి బుద్ధుడు
ప్రవచించిన మార్గమేది?
- ◆ అనేకమంది సాధువులు సంచార జీవనం
చేయటం చూసే ఉంటారు. వీళ్ళు దేన్ని
ప్రబోధిస్తారు? ఏం చేస్తారు?

కీలక పదాలు

గణసంఘం	మంత్రం	త్రిపీటకాలు
బూడిద దిబ్బలు	యజ్ఞం	తపస్సు
అమృతల్లి	రాక్షసగుళ్లు	మధ్యేమార్గం
మృణ్మయపాత్రలు	పరివ్రాజకుడు	

మీ అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరుచుకోండి!

I జతపరచండి

1. నృత్యం	()	అ	మధ్యేమార్గం
2. రాక్షసగుళ్లు	()	ఆ	వేట సేకరణ ఆధారిత సమాజం
3. గౌతమ బుద్ధుడు	()	ఇ	పూర్వీకుల ఆరాధన
4. ఉపనిషత్తులు	()	ఈ	జైనమతం
5. అహింస	()	ఉ	మార్పులేని సత్యం
6. అమృతల్లి	()	ఊ	వేదకాలపు ప్రజలు
7. యజ్ఞాలు	()	ఎ	తొలి వ్యవసాయదారులు
8. మంటలను వెలిగించే పర్వదినాలు	()	ఏ	భారత ఉపఖండ తొలి సాహిత్యం
9. ఊరేగింపులు	()	ఐ	తొలి పశుపోషకులు
10. వేదాలు	()	ఒ	హరప్పా నగరాలు

II ఈ కింది సమాజాల మతవిశ్వాసాలను కొన్నింటిని పట్టికలో రాయండి

వేట - ఆహార సేకరణ ఆధారిత సమాజం	ప్రస్తుత సమాజం

III బౌద్ధ, జైన మతాలలోని కొన్ని సారూప్యాలను రాయండి.

IV చర్చించి రాయండి

1. చెట్లకు, సర్పాలకు మనం ఎలా అభినందనలు తెలపవచ్చు?
2. మీ ప్రాంతంలో ప్రాచీనకాలం నుంచి కొనసాగుతున్న కొన్ని మతాచారాలమీద ఒక వ్యాసం తయారుచేసి వాటిని గురించి మీ పాఠశాలలో జరిగే సాహిత్య సంఘ సమావేశంలో చర్చించండి.
3. మనలో కొంతమంది జంతువులను బాధ పెట్టడం, హింసించడం చూస్తూ ఉంటాం. దీని మీద మీ అభిప్రాయం ఏమిటి? ప్రాణులను హింసించే హక్కు మనకుందా?
4. నాటి ప్రజలు చనిపోయిన తమ పూర్వీకులను ఎందుకు పూజించారు? పూడ్చిపెట్టిన చోట పెద్దబండరాళ్ళను ఎందుకు పెట్టారు?
5. రాక్షస గుళ్ళు గల ప్రాంతాలను భారతదేశ పటంలో గుర్తించి వాటికి రంగు వేయండి?

V ప్రాజెక్టు

1. వివిధ ప్రార్థనాపద్ధతుల బొమ్మలు సేకరించి ఒక చిన్న పుస్తకం తయారు చేయండి. దాన్ని మీ పాఠశాల గ్రంథాలయంలో భద్రపరచండి.
2. మీ ప్రాంతంలోని వివిధ ప్రార్థనాలయాలను దర్శించండి. అక్కడి మతగురువులతో ఇష్టాగోష్ఠి నిర్వహించండి. ఈ కింది ప్రశ్నలను అడిగి వారు ఇచ్చిన సమాధానాలతో ఒక నివేదిక తయారు చెయ్యండి.
 - అ) ప్రజలు ఇక్కడికి ఎందుకు వస్తారు?
 - ఆ) వారు ఎలా ప్రార్థనలు చేస్తారు?
 - ఇ) మీ అభిప్రాయంలో మోక్షం అంటే ఏమిటి?
 - ఈ) ఈ రకమైన పూజలు మానవాళికి అవసరమేనా? ఎలా?